

Nya regler ökar konkurrensen

Att Elsäkerhetsverket nu ger ut målinriktade föreskrifter är ett viktigt paradigmskifte. Det nya synsättet innebär allt större möjligheter för innovativa lösningar som kan medföra lägre installationskostnader eller bättre kundanpassade elanläggningar. Det nya är inte detaljerna, det nya är möjligheterna!

Vi kan redan i dag se att flera tillverkare av elmateriel anammat reglerna och presenterar kund-, miljö- och kostnadsanpassade produkter för elinstallationsområdet.

Den installatör som utför installationer "som vi alltid gjort," det vill säga använder dyra och föråldrade installationsmetoder, kommer mycket snart att känna av en hård konkurrens.

Men installatörer med en hög, konkurrenskraftig kompetens kommer att ha en stark fördel på installationsmarknaden.

Allt sedan 1904 har den statliga elsäkerhetsmyndigheten givit ut detaljerade föreskrifter om utförande och skötsel av elektriska starkströmsanläggningar.

Men med de nya utförandeföreskrifterna, **ELSÄK-FS 2004:1** bryts en 100-årig tradition med statlig detaljreglering inom elsäkerhetsområdet. Och detta är sannolikt bara en början.

Arbetet med att ta fram nya skötsel föreskrifter, de nu så kallade **Avdelning C**-reglerna, pågår just nu inom Elsäkerhetsverket och även om vi inte vet den exakta utformningen så är det inte en särskilt djärv gissning att även dessa blir målinriktade.

Den politiska inriktning är mycket tydlig: säkerhetsmålen sätts av myndigheter och marknaden får ta fram de medel som behövs för att klara målen.

I **Ellagen (SFS 1997:857)** finns ett bemyndigande för Elsäkerhetsverket att i den mån det behövs från elsäkerhetssynpunkt utfärda föreskrifter. Standardiseringen inom elområdet har i dag kommit mycket långt och något behov av myndighetsbaserade detaljregler finns inte längre. Ser man lite längre fram, cirka fem till tio år, så kommer nog Elsäkerhetsverkets föreskrifter

att minska ytterligare. Som exempel kan nämnas reglerna om innehavarens tillsyn av elanläggningar. Dessa regler borde i sin helhet återfinnas i "starkströmsförordningen" vilket medför en starkare och tydligare ställning.

Vilka mål har då Elsäkerhetsverket satt upp för utförande av starkströmsanläggningar?

Man kan sammanfatta reglerna så här: en starkströmsanläggning ska vara utförd enligt god elsäkerhetsteknisk praxis, så att den ger betryggande säkerhet under normala förhållanden, vid ett fel i anläggningen och vid rimligt förutsebar felbetjäning.

Men hur omsätter vi detta i praktiken? Börja med att inventera miljön där installationen ska utföras. Damm, fukt, mekaniska påkänningar och barn är exempel på faktorer som kommer att påverka valet av materiel. Det valda utförandet och materialet ska medföra att anläggningen är säker vid normal användning i aktuell miljö.

Följ tillverkarens anvisningar om hur produkten får användas. Den färdiga installationen får inte heller bli farlig i händelse av ett fel, exempelvis vid en isolationsskada som medför

farlig beröringsspänning på utsatta delar. Ett sådant fel ska fränkopplas så snabbt att risken för personskada minimeras. Jordfelsbrytaren kan här vara ett bra hjälpmedel även om den inte är ett absolut krav för alla installationer.

Vid val av materiel ska vi även väga in kompetensen hos de personer som förväntas utföra underhållet av anläggningen. Det kan många gånger vara olämpligt att använda knivsäckringar i anläggningar som betjänas av lekmän.

Ett sätt att uppfylla kravet på **god elsäkerhetsteknisk praxis** är att utföra installationen enligt svensk standard.

Svensk standard inom elområdet ges ut av SEK, Svenska Elektriska Kommissionen. SEK är en förening med intressenter från näringsliv och offentlig förvaltning vars uppgift är att tillvarata svenska intressen inom standardisering på elområdet.

Medverkan i standardiseringsarbetet inom SEK är öppen för alla organisationer, företag och myndigheter men normalt ej för privatpersoner. Arbetet med standardisering sker i kommittéer med olika specialriktningar där TK64 har hand om elinstallationer för lågspänning samt skydd mot elchock.

Arbetet sker i allt väsentligt i internationellt och europeiskt samarbete där SEK är nationalkommitté av IEC och CENELEC. Men medverkan i SEK:s tekniska kommittéer har i och med Elsäkerhetsverkets målinriktade föreskrifter fått en allt större betydelse. Nu kan näringsliv, fackliga organisationer och andra intressenter i en allt större utsträckning påverka de standardiserade reglerna och därmed elsäkerheten.

Men vi får inte glömma att Elsäkerhetsverkets föreskrifter ger möjlighet till annat utförande än svensk standard. Om man från elsäkerhetssynpunkt avviker från svensk standard ska de bedömningar som ligger till grund för det valda utförandet vara dokumenterade.

Detta krav verkar skrämja många. För det första är det avvikelser från elsäkerhetssynpunkt som ska vara dokumenterade. Som exempel kan nämnas att svensk standard anger hur många eluttag som ska finnas i ett rum. En avvikelse från dessa regler kan normalt inte betraktas som en avvikelse från elsäkerhetssynpunkt och behöver således inte dokumenteras.

Det är viktigt att skilja på avvikelser som har elsäkerhetsgrund respektive sådana avvikelser som inte påverkar elsäkerheten.

Det andra vi bör undersöka om vi önskar avvika från svensk standard är om utförandet redan är dokumenterat. Dokumentationen kan bestå av hänvisning till erkänd standard, till exempel IEC- eller CENELEC-standarder.

Reglerna om **fri rörlighet av varor, tjänster och kapital** inom EU medför att vi även kan hänvisa till andra EU-länders standarder när det gäller utförandet så länge inte Elsäkerhetsverket meddelat annat. Vad jag känner till så har Elsäkerhetsverket meddelat annat i två fall.

Dels vill man inte att vi använder skyddsmetoden "Skydd genom isolerad miljö" i lågspänningsanläggningar, dels är det inte tillåtet att använda balkar, kedjor och rep som hinder i högspänningsanläggningar.

I övrigt kan inte jag se några problem i att **använda tysk, fransk eller estnisk standard** vid utförande av elinstallation. I de fall installationen från elsäkerhetssynpunkt helt eller delvis avviker från svensk standard är det tillräckligt att det finns en hänvisning till vilken erkänd standard som installationen är utförd efter. I andra fall då det inte finns en erkänd standard, behövs en dokumentation av de riskbedömningar som ligger till grund för det valda utförandet.

En väsentlig skillnad från tidigare är att det i dag är betydligt svårare att finna de olika reglerna. Dels ska vi utföra enligt Elsäkerhetsverkets föreskrifter, dels kanske vi väljer att utföra enligt svensk standard.

Men svensk standard är inte ett dokument. Det finns en stor mängd standarder som behandlar elsäkerhet. Exempelvis Utrymme för kopplingsutrustningar, Laddningsbara batterier, Medicinska rum, Installation av värmekabel mm. mm.

Vi får heller inte glömma bort den ökade konkurrensen från utländska installatörer.

Från och med 2001 är det betydligt enklare för installatörer från andra EU-länder att söka svensk behörighet för elinstallation. Vad jag erfar så ökade ansökningarna om behörighet påtagligt hos Elsäkerhetsverket när de 10 nya EU-medlemsstaterna kom med 1 maj, 2004.

Hur ska då installatörerna klara av att hantera de nya möjligheterna och den ökade konkurrensen?

Många installatörer använder fortfarande dyra och föråldrade installationsmetoder. Lösningen heter kompetens!

De installatörer som satsar på konkurrenskraftig kompetensutbildning kommer att gå stärkta ur den allt mer hårdnande konkurrensen. Det finns ett antal personer i branschen som säger att det är inga stora nyheter i de nya reglerna: "de var något om huvudpotentialjämnning, användning av jordfelsbrytare och något mer" Dessa personer har missat själva poängen, det nya är möjligheterna!

Vill du veta mer om ellagstiftning, föreskrifter, standarder och elsäkerhet och så kan du besöka expertpanelen för elsäkerhet och standarder på elportalen Voltimum. Där kan du även ställa frågor till experterna.

Mats Jonsson

Expertpanelen består av Mats Jonsson och William Persäter från STF Ingenjörsutbildning.

Voltimum har expertpaneler inom fördelningsteknik, ljuskällor, fastighetsautomation, tele och data samt elsäkerhet och standarder.

www.voltimum.se